

brochures schijnt te
van de beide naturen
leptepunt thans we

in Prof. Vollenhoven
inen de V.U., zij
n. Hoe ver het gau
uit zijn laatste par
st ernstige van" de
kende kopjes aanp

rbroken.

derd.
zonden.

Kersten en andere
loof dat niet. En
dat de schrijver me
er hij een dergelij
k ook op deze zaak
K. S.

Hepp.

a bewogen, ontroen
van Prof. Hepp op
n en Dooyeweerd
er mee. Ze probeer
aanval noodig wa
ij ondernomen we
thare, samensprek
odzakelijk werd. In
verstairen kring
daarmee alle „erge
genomen. Hoe lange
gen nadenkt, des
t Prof. Hepps zweeg
nden.

dezen zich naar Prof.
ti Waarheden, sine
rk beleden, zelfs
n aanvaard, zouden
lijdenisschriften we
ten door deze heere
geestelijken dood, de
menschenleven wor
voor in hun systeem
gelijkschakeling", d
evens, welke ze nie
van eigen gedachte
den met het Woord
en deze mannen in
lijdenis leert ontren
an Christus. (p. 61.)
er in den mensche
ar de Heilige Gees
p. 31.)

rnietigend. Zou er
ijke ontzettende aan
meerde tegen mede

len bevelvoerende

1 het karakter van
omschrijven op d
aar een koning zij
et in den zin, die
rijk is een rijk de
chap zonder poli
en alleen met god
zij zijn dan o
d zijn. Pilatus we
t zijn cynische op
constateert hij al
el van religie! Ma
el daarmee nu toe
er niet thuis."

van Zijn kant e
er de quaestie goe
de verkeerde be
weersproken. O
Vaders gedaan
lood.

verhoor met
: 38.

rechthuis en ma
n het verhoor be
ij in dezen mensc
door Zijn volk te
proces op een doo
spreken der Jode
bevonden" plaats
ring: „Ik vind ge

herpt. Luc. 23:
n al heel vlug g
et hopeloos is. Z
n maar zegt: „I
aar niet: „In He
eten hun aanklact

Juist omdat deze aanklachten zoo angstig fel zijn, doemen van alle kanten raadselen op, die niet op te lossen zijn voor hen, die meelevende toeschouwers van dit droevig gebeuren werden.

Daar is vooreerst dit, dat de allereerste publieke bekendmaking van Prof. Hepps bezwaren tegen zijn collega's geschiedde in... de Generale Synode der Geref. Kerken in Nederland!

Hoewel Prof. Hepp en de beide andere professoren van één en dezelfde kerk lid zijn, viel de eerste openbare klacht in de hoogste kerkelijke vergadering. Nooit had Prof. Hepp voordien zich over deze kwesties en personen publiek geuit.

Maar er is meer. Wie ook maar een beetje op de hoogte is, weet, dat Prof. Hepp al de afschuwelijke leeringen, die hij bij den in deze dingen meest op den voorgrond tredende van het drietal, dus bij Prof. Vollenhoven, heeft gevonden, ontdekte in diens werk: „Het Calvinisme en de Reformatie der Wijsbegeerte". Prof. Hepp citeert dat boek op de volgende pagina's van zijn brochure: p. 13 (1e en 2e citaat); p. 15 (3e citaat); p. 17 (1e citaat); p. 23 (2e citaat); p. 24 (2e citaat); p. 30 (2e citaat); p. 33; p. 34; p. 50; p. 60; p. 64. Maar nu is het wonderlijke, dat dit boek reeds in het voorjaar van 1933 is verschenen. Waarom werd nu zo lang gewacht met het aan de kaak stellen der afwijkingen? Of anders — waarom werd dat juist nu gedaan? De brochure van den heer Janse, waaruit Prof. Hepp ook veel citeert, is ook reeds bijna twee jaar oud!

'Is verder algemeen bekend, dat Prof. Hepp een mede-klager en -aanklager heeft in Prof. H. H. Kuyper. Prof. Kuyper verwees zelfs reeds vóór de verschijning naar de bewuste brochure ter motiveering en fundeering van zijn in „De Heraut" gepubliceerde aanklachten. Zelfs achtte hij, ook met het oog op deze ketterijen, den toestand ernstiger dan die in het jaar 1926. Maar wat is nu het raadselachtige? Dit. Niet lang na de verschijning van het bovengenoemde boek van Prof. Vollenhoven heeft Prof. Kuyper een artikel van bijna twee kolommen daaraan gewijd. Zie „De Heraut" van 18 Febr. 1934; No. 2926. Uit dat artikel citeer ik het volgende:

„Onze hoogleraar in de filosofie Dr D. H. Th. Vollenhoven, heeft een verdienstelijk werk gedaan door hetgeen hij in voordrachten en artikelen in de pers over de betekenis van het Calvinisme voor de Wijsbegeerte had gezegd of geschreven, thans meer uitgewerkt en geordend in boekvorm uit te geven"...

Het verblijdde Prof. Kuyper toen, dat Prof. Vollenhoven

„den moed (had) om voor de jongere generatie der Calvinisten de betekenis van het Calvinisme voor de reformatie der wijsbegeerte in het licht te stellen. Indien het genoeg is naar hoge dingen te streven, zooals een Latijnsch spreekwoord zegt, dan zou reeds daarom deze poging met waardeering moeten worden vermeld. Maar er is meer dan dit tot lof van dezen arbeid te zeggen. Al zal ik, gedachtig aan het: schoenmaker houd u bij uw leest, me niet veroorloven een critische beoordeeling van deze filosofische studie te geven, toch mag ik wel tot aanbeveling van dit studiewerk aan onze lezers er op wijzen, hoe beslist Prof. Vollenhoven in het eerste systematische deel de Schriftuurlijke en de on-Schriftuurlijke wijsbegeerte wat haar grondmotieven betreft tegenover elkander stelt en de autoriteit

nu maar eens praeciseeren. Het kan dan zijn, dat er toch nog schuld aanwijsbaar is. Nu, dan zullen zij den stadhouder wel eens goed inlichten. En zij verscherpen hun aanklacht, dat Jezus staatsgevaarlijk is. Allereerst verzwaren zij de beschuldiging van het „verkeeren des volks". Dat wordt nu: „beroeren of ophietsen des volks". Voorts spraken zij in het begin alleen maar over de politieke eenheid van Israël (ethnos); nu beweren zij, dat de religieuze volksgemeenschap (laos) in den ban van Jezus gekomen is. En eindelijk komen zij met de bewering, dat Jezus met Zijn actie begonnen is te Galilea en daarmee voortgegaan is tot hier in Jeruzalem toe. Dat is daarom een verscherping van hun aanklacht, omdat Galilea steeds haarden van opstand heeft gehad.

VI. Eerste deel dezer aanklacht onderzocht door Herodes. Luc. 3:6-12.

Pilatus grijpt de gelegenheid aan om zich van het proces af te maken, als hij hoort dat Jezus van Galilea is. En terstond laat hij het eerste deel van de verscherpte aanklacht onderzoeken door den man die voor de rust in Galilea verantwoordelijk is, Herodes. In alle opzichten is dat van voordeel, ook voor de goede verstandhouding met Herodes, die tot nu toe allesbehalve goed was. En zoo komt de Heiland voor Herodes.

Dat deze Herodes aanleiding heeft om als rechter dit deel der aanklacht te onderzoeken, blijkt uit de mededeeling van Mattheüs (22:16), hoe het juist de Herodianen waren, die Jezus de strikvraag stelden van de schattingbetaling aan den keizer. Herodes had er dus belang bij gehad om dezen Nazarener kwijt te raken. Vandaar ook zijn poging om Jezus hang te maken. (Luc. 13:31-33).

Herodes vindt ook niets in Jezus, dat Hem des doods schuldig maakt. Alleen maar, hij hooit den Heiland in Zijn koningsheerlijkheid. Want hij heeft er wel van gehoord, hoe men juist in zijn gebied getracht heeft, Jezus koning te maken en dus tot leider van den messiaanschen opstand. (Joh.

van God en Zijn openbaring handhaaft." (Spatiëring van mij, C. V.)

Deze uitspraak is daarom zoo merkwaardig omdat alle citaten van Prof. Vollenhoven, door Prof. Hepp aangehaald en afgewezen juist uit dat eerste systematische deel van Prof. Vollenhovens boek zijn gekozen!

Prof. Kuyper blijkt nauwkeurig te hebben gelezen wat Prof. Vollenhoven schreef — hoe zou men anders van hem kunnen verwachten! Hij heeft ook een tweetal bezwaren tegen dat systematische deel (n.l. over de wet als grens tusschen God en kosmos en over Prof. V's beweren, dat volgens Calvin en het Calvinisme de overheid geen souverain gezag bezit), maar van alles wat Prof. Hepp noemt, rept Prof. Kuyper in 1934 ook niet met één woord. Zijn bespreking beëindigt hij met deze woorden:

„Met deze enkele opmerkingen (!), die zeker geen onvriendelijke critiek (!) bedoelen, moge ik volstaan. Ze doen ook niets te kort aan de waardeering, die ik heb voor dezen van zoo veel ernstige studie getuigenden arbeid van mijn hooggeschatten ambtgenoot."

Moet niet ieder, die dit leest, het raadsel overvallen en benauwen, hoe wat in 1934 zoo werd geprezen, thans zoo vernietigend wordt afgemaakt?

We gaan verder. Nog een andere uitvoerige bespreking heeft Prof. Vollenhovens boek uitgelokt. En wel van niemand minder dan van Prof. Ridderbos. In een met zijn vollen naam ondertekend hoofdartikel van „De Standaard", d.d. 3 October 1933, lezen we het volgende:

„Wat Prof. Vollenhoven hier biedt, is metterdaad een belangrijk onderdeel van een heldhaftig streven om tot een Schriftuurlijke (en dat beteekent voor den auteur; Calvinistische) filosofie te komen. Inzonderheid tweemaal doet hierbij weldadig aan. Enerzijds de groote beslislust, waarmee de auteur de gedachten der Heilige Schrift ook op het terrein der wijsbegeerte als normatief laat gelden; men kan ook zeggen: de vrome zin, waarmee hij eerbiedig luistert naar wat God in Zijn heilig Woord ook tot den wijsgeerspreker (Spatiëring van onderget.). En anderzijds de — door een niet geringe denkracht begeleide — geestdrift, waarmee de auteur, van deze Schriftuurlijke beginselen uit, én een eigen systeem tracht op te bouwen én de geschiedenis der wijsbegeerte in het rechte licht zoekt te plaatsen."

Prof. Ridderbos wijst er op, dat het vanzelfsprekend Prof. Vollenhoven zal verheugen als critische beschouwing van wat hij vond zal volgen. Zoo zal immers door gezamenlijk zoeken het inzicht worden verhelderd. Het slot van de bespreking is als volgt:

„Hoe nu echter het resultaat van dergelijke — hetzij dan vroeger of later — stellig nog te wachten critische besprekingen ook moge zijn, wij houden ons overtuigd, dat de verschijning van dit werk tenslotte zal blijken, voor de ontwikkeling van de Gereformeerde of Calvinistische gedachte van eminente betekenis te zijn geweest. Wie met zulk een diepen ernst als hier geschiedt, werkt om niet te blijven staan bij hetgeen onder ons op dit gebied min of meer traditie is geworden, maar om, met een open oog voor de werkelijkheid, en ook in aansluiting aan de gedachtenwereld van onzen eigen tijd een wijsgeerig stelsel op te bouwen, dat uitgaat van de in de Heilige Schrift neergelegde beginselen, diens arbeid is niet vergeefs, maar zal ongetwijfeld rijke vruchten

6:15). Hij dient dus dezen Jezus van Nazareth een lichte berisping toe; met zijn schamperen spot te kennen gevende: „Koning had hij kunnen worden; als koning zal ik hem honen. Openlijk heeft hij gefaald, openlijk moet hij nu gegispt".

VII. Tweede deel dezer aanklacht door Pilatus onderzocht: Luc. 23:13-15.

Pilatus heeft nu nog alleen maar te onderzoeken de beschuldiging in hoeverre Jezus zich schuldig gemaakt had aan rebellie in Judea en Jeruzalem. Nu, dan is er inderdaad te wijzen op de Koninklijke intocht van Jezus op Palmzondag! (Luc. 19 vs 29-38). En de farizeën hebben Hem nog gewaarschuwd om niet te hooge verwachtingen bij de discipelen en het volk wakker te roepen. (Luc. 19:39). Maar de Nazarener had, niets willen doen om de spanning te verminderen. (Luc. 19:40).

Inderdaad. Jezus had niet alles gedaan om de huldiging des volks als Messiaansche koning te voorkomen. En Hij had niet voldaan aan het verlangen der farizeën om deze huldiging tegen te gaan. En zoo kon Pilatus feiten constateeren, die op zijn minst genomen bedenkelijk zijn!

VIII. Het vonnis aan het einde van het eerste proces. Luc. 23:16.

En zoo komt de stadhouder er toe om de aanklacht der Joden af te wijzen. Deze begeerden den dood van Jezus op grond van Zijn optreden. Maar, zegt nu Pilatus, daartoe is geen reden. Hij heeft niets gedaan, dat des doods waardig is. M.a.w. alleen aan een licht vergrijp staat de Nazarener schuldig! Hij heeft niet alle moeilijkheden willen voorkomen. En daarom zal ik Hem kastijden en vervolgens loslaten. Ziehier dan het vonnis. Wij willen ons onthouden van beoordeeling van de gegrondheid van dit vonnis.

dragen, ook dan wanneer later zou blijken, dat veel van wat men meende aldus te hebben gevonden, nog correctie en schifting behoefde. Een werk als het hier gebodene is dan ook met vreugde te begroeten, omdat het op zijn wijze krachtig medewerkt om het Calvinistische denken te verhelderen, te zuiveren en principieel te fundeeren."

Hoe totaal anders klinkt dit dan wat we van Prof. Hepp te hooren krijgen! En toch het gaat over precies hetzelfde geschrift van precies denzelfden man.

En nog meer moet worden genoemd. We hoorden Prof. Schilder spreken van den „bloedigen ernst", dien Prof. Vollenhoven maakt met de grondgedachten der Vrije Universiteit. We lazen de bezonken bespreking van Prof. Dooyeweerts groote werk, geschreven door Dr Berkouwer in „De Standaard". We weten van een vereniging, die de wijsbegeerte beoefent in den geest van en uitgaande van de grondgedachten van de Proff. Vollenhoven en Dooyeweerd — en van die vereniging is Prof. Dr K. Dijk o.a. bestuurslid en enkele honderden vooraanstaanden in onzen kring steunen dat streven...

Zie, als we deze dingen overwegen, dan — en ik weet, dat ik uitspreek wat in veler harten leeft — dan weten wij geen weg met de brochure van Prof. Hepp. Dan verstaan we de — ondanks den fluweel-zachten toon — toch zoo striemende felheid daarvan niet. Dan pijnigen we ons af met de vraag of zoo de samenwerking onzer professoren moet zijn. Dan vragen we of zoo de wondermoete idee der Vrije Universiteit moet worden verworpt. Wij willen zoo zielsgraag naar onze professoren luisteren — we grijpen zoo gretig hun publicaties, die ons nieuwe schoonheden in Gods groote daden en wonderlijke woorden zullen ontdekken. In gemeenschap met heel ons volk stuwen we hen en hun arbeid op in onze gebieden. De nood der tijden is zoo groot...

Neen, we verstaan dan die brochure niet — we gelooven haar niet — we schuiven haar maar liever weg — we blijven uitzien naar bouwende, fundamentele critiek van grooten stijl — en we denken het liefst aan een afschuwelijk misverstand.

H.

C. V.

GEESTELIJKE ADVIEZEN

(Alle inzendingen, deze rubriek betreffende, aan
Ds D. van Dijk, Akkerstraat 26, Groningen.)

„In of van het Verbond".

IV.

Ik ga door met mijn aanmerkingen op het besproken schrijven.

De schrijver zegt:

4e. „Het resultaat van het zelfonderzoek ziet u m.i. verkeerd. Het gaat er om na te gaan of er leven des Heiligen Geestes in ons hart aanwezig is, of wij kennen het leven van Jacob, dan wel dat van Ezau. Dat heeft niets te maken met een bouwen op bevindingen onzerzijds.

Het onderzoek strekt zich uit tot het al dan niet aanwezig zijn van het getuigenis des Heili-

IX. Het Barabbas-intermezzo.

Voor echter dit vonnis van den stadhouder wordt voltrokken, grijpen er hoogst merkwaardige gebeurtenissen plaats. Wij willen hier een afzonderlijk artikel aan wijden. Het is de quaestie van Barabbas of Jezus.

X. Het vonnis voltrokken: Joh. 19:1-3.

Na deze gebeurtenissen laat Pilatus zijn gevelde vonnis uitvoeren. Hij laat den Heiland geeselen. En vindt het goed, dat de soldaten dat op allesbehalve zachtzinnige wijze doen.

XI. Voltrekking van het vonnis geconstateerd: Joh. 19:4, 5.

Het droeve schouwspel van den met doornen gekroonden Jezus staat aan het einde van dit eerste proces. Het kan ons nu niet te doen zijn om de ellende van den Heiland te peilen. Wij constateeren alleen maar, dat Pilatus tot de Joden zegt: „Ziet, ik breng hem tot ulieden uit, opdat gij wetet, dat ik geen schuld in hem vinde".

Nogmaals stelt dus de rechter vast, dat Jezus niet des doods schuldig is en dat hij alleen maar een vonnis heeft laten voltrekken, dat bij de omstandigheden past. En met de woorden: „Zie! de mensch!" constateert de jurist alleen maar de voltrekking van zijn gevelde vonnis.

Zoo is dan het eerste proces voor Pilatus ten einde. Het is openlijk vastgesteld, dat Jezus niet schuldig is aan rebellie, aan majesteitsschennis van den keizer. De Joden hebben dit proces verloren. En Jezus heeft het gewonnen. Maar het is voor den Heiland een verheugen met beving! Hij weet nu, dat Hij alleen den dood kan ingaan op de aanklacht van godslastering! Nu, Hij zal Zijn woord gestand doen. Hij zal die uitspraak: „Ik ben de Zoon van den levenden God" met Zijn bloed verzegelen; den Vader tot eere, Zijn kerk tot zaligheid.

B.

D. K. W.